

Open brief aan allen die goed onderwijs een warm hart toedragen

Passend onderwijs: goede richting, fatale bekostiging

Minister van Bijsterveld heeft begin februari haar plannen bekendgemaakt voor het passend onderwijs. Opnieuw staat het onderwijs voor een ingrijpende inhoudelijke en structuurverandering. De commissie Dijsselbloem ten spijt, stuurt de minister opnieuw aan op forse wijzigingen in de bestaande en in het speciaal onderwijs (REC 3 en 4) recent opgebouwde onderwijsstructuur. De minister stelt in haar brief dat het kabinet kiest "voor een nieuw stelsel dat zich kenmerkt door verdergaande decentralisatie naar scholen in combinatie met minder regeldruk". Wat ons betreft een goed uitgangspunt, wat ruimte biedt voor een meer lokale aanpak. Wel opmerkelijk, zeker voor een CDA-minister is dat het nieuwe stelsel echter diep ingrijpt in de vrijheid van scholen en schoolbesturen. Zij worden niet alleen gedwongen om een fors deel van hun middelen samen met andere besturen in te zetten, maar daardoor ook om de aanpak van onderwijs en leerlingenzorg op elkaar af te stemmen. Inhoudelijk staan veel onderwijzers achter de gedachte van passend onderwijs: kwalitatief hoogstaand onderwijs voor alle kinderen, zowel kinderen die veel zorg behoeven als kinderen die excelleren. Maar de plannen van de minister zullen niet leiden tot succes als het kabinet ze gepaard laat gaan met de geplande bezuinigingen van 300 miljoen euro. Hieronder reageren wij aan de hand van een aantal die de minister zelf stelt, op haar aanpak.

"Meer ruimte voor maatwerk"

De minister schetst terecht hoe in de afgelopen jaren het huidige bekostigingsstelsel van het onderwijs aan zorgleerlingen niet toereikend was, ondanks pogingen de groei van de zorgbekostiging te beperken. Ondermeer het uitgangspunt dat er voor kinderen met een specifieke hulpvraag extra middelen (bijv. in de vorm van een "rugzakje") aangevraagd kon worden, leidde tot onbeheersbare groei van de overheidsuitgaven. Niet verwonderlijk overigens als tegelijkertijd in de jeugdzorg en door onderzoekers geconstateerd werd dat steeds meer kinderen problemen hebben. Dat de minister een einde aan de ongecontroleerde groei van die uitgaven wil bereiken, kunnen wij goed begrijpen. Maar als zij suggereert dat er een "bekostigingmodel komt met ruimte voor maatwerk" als zij de bestaande middelen minus een korting van 300 miljoen ter beschikking stelt aan de schoolbesturen die vervolgens samen de schaarste mogen verdelen, slaat zij de plank mis. Dat maatwerk zal immers fors beperkt worden door deze bezuiniging: maar liefst 6000 banen gaan verloren.

"Meer kwaliteit"

De afgelopen jaren werkten scholen aan een forse kwaliteitsslag. Was het voorheen de inspectie die de kwaliteit van scholen toetste; vanaf 2003 ligt die taak primair bij de schoolbesturen. Zonder dat daar menskracht of middelen voor kwamen, werkten scholen en schoolbesturen aan de opbouw van een adequaat kwaliteitssysteem. Niet voor niets dat opbrengstgericht werken een volgende stap werd: meer bewust gebruik maken van de juiste (bewezen) onderwijsaanpak en, naast de zorg voor een goed pedagogisch klimaat, meer focus op hoge resultaten van kinderen, overigens niet alleen op het gebied van taal en rekenen. De recente taalpilots laten zien dat dat bijv. op het gebied van technisch lezen tot goede resultaten leidt. Leraren in het primair en speciaal onderwijs verdiepten zich massaal in het handelingsgericht werken: niet alleen kijken naar een goede diagnose van problemen die kinderen ervaren, maar juist de aandacht richten op een passend en uitdagend onderwijsaanbod. Een aanpak die past bij een samenleving, die steeds complexer wordt, meer individualiseert, waar ouders mondiger zijn geworden en waar steeds meer kinderen met ontwikkelings- of gedragsproblemen kampen. Een aanpak die dan ook veel vraagt van het vakmanschap en de inzet

van de leraar. Dat zou je optimaal moeten faciliteren, zou je denken. Tegelijkertijd bezuinigde het rijk echter op het onderwijs aan achterstandsleerlingen (de gewichtenregeling), bleek en bleef de materiële rijksvergoeding aan basisscholen volstrekt ontoereikend (hetgeen OCW ook erkent), werd er extra op bestuur en management bezuinigd en werd bezuinigd op de bekostiging aan groeischolen. Veel rek om klappen op te vangen zit er dus niet meer in. Zo geeft de SPO Utrecht van alle inkomsten 85% uit aan salarissen van personeel op de scholen. Met de komende bezuinigingen wordt daarom direct en diep gesneden in het primaire proces op de scholen met forse gevolgen: klassenvergroting, ontslag van leraren en afname van expertise in de scholen en samenwerkingsverbanden. Dat leidt zeker niet tot meer kwaliteit. Grotere klassen zullen de werkdruk van personeel zal vergroten, de zorg op maat verminderen. Dat los je niet op met extra professionalisering. De motivatie en de aantrekkingskracht van het leraarsberoep zullen afnemen, terwijl hoog opgeleide leraren juist hard nodig zijn.

“Een eenvoudiger stelsel”

Het huidige stelsel van onderwijszorgbekostiging is ingewikkeld, met veel aparte regelingen. Wij juichen het toe, dat de minister komt met een eenvoudiger stelsel. Daarnaast stelt zij terecht dat scholen niet alleen verantwoordelijk zijn voor een goede zorg voor kinderen, maar dat zij daarbij goed moeten samenwerken met jeugdzorg en andere ketenpartners. In het nieuwe stelsel worden schoolbesturen verplicht om grote samenwerkingsverbanden te vormen, waar zij samen moeten werken aan indicatiestelling van zorgleerlingen, een sluitende aanpak van de speciale zorg, samenwerking met jeugdzorg en ketenpartners, begeleiding van ouders en kinderen met hulpvragen, alsmede verdeling en verantwoording van de schaarse middelen.

In Utrecht werken wij al enige tijd samen om zo'n aanpak stedelijk voor te bereiden. Wij ervaren hoe uitdagend maar ook ingewikkeld het is om dit goed te doen. Het vraagt een gezamenlijke inzet, visie en expertise, die tot in de klaslokalen doorwerkt. Onbegrijpelijk vinden wij het daarom, dat de minister stelt dat dit nieuwe stelsel zal leiden tot vermindering van bureaucratie en overhead. Juist een goede en hoogwaardige inrichting van het samenwerkingsverband is onontbeerlijk voor een kwalitatieve inhoudelijke samenwerking. Anders komt er van die ondersteuning van leraren bij het bieden van een goede zorg, samenwerking met jeugdzorg en een adequate inzet van de zorgmiddelen niets terecht.

Zien wij dan alles somber in? Nee, integendeel. In Utrecht werken schoolbesturen, scholen en leraren voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs samen aan goed onderwijs voor alle kinderen. Dat doen wij binnen de context van een goede stedelijke samenwerking met gemeente, jeugdzorg en andere maatschappelijke partners. Een samenwerking waarbij wij elkaar steunen en aanspreken op onze gezamenlijke opdracht om alle Utrechtse kinderen een maximale kans op een goede ontwikkeling te geven. Wij doen dat omdat we onze taak als leraar, als intern begeleider, als specialist, als assistent, als directeur én als schoolbestuurder serieus nemen. Wij vragen dit kabinet en de Tweede Kamer daarom om adequate bekostiging en het schrappen van de voorgestelde bezuiniging op onderwijs.

Namens de besturen van het primair, voortgezet en speciaal onderwijs in Utrecht, verenigd in de stuurgroep passend onderwijs,

Thea Meijer, bestuurder SPO Utrecht